

УДК 343.97

Д. В. Каменський,
канд. юрид. наук, доц.,
завідувач кафедри галузових
юридичних дисциплін Бердянського
інституту державного та
муніципального управління
Класичного приватного університету

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З БАНКРУТСТВОМ, В УКРАЇНІ ТА США

Статтю присвячено вивченню особливостей кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані з банкрутством, в Україні та США. На підставі порівняльного аналізу відповідних заборон, а також із урахуванням положень сучасної доктрини і судової практики, автор розкриває схожі та відмінні підходи українського та американського законодавців у частині протидії злочинним посяганням на врегульовані законом відносини банкрутства.

Ключові слова: банкрутство, боржник, кредитор, шахрайство, обман, активи, судове провадження, неплатоспроможність.

До ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 р. проблема банкрутства у вітчизняному КК України, окрім ст. 219 КК, що забороняє доведення до банкрутства, була представлена ще трьома статтями – ст. 218 («Фіктивне банкрутство»), ст. 220 («Приховування стійкої фінансової неспроможності») і ст. 221 («Незаконні дії у разі банкрутства»). Названим Законом ці діяння виведені зі сфери кримінально-правового регулювання та визнані адміністративними правопорушеннями (статті 166-17, 164-15, 166-16 Кодексу про адміністративні правопорушення).

На думку О. О. Дудорова, відносно незначна кількість кримінальних справ, порушуваних та розслідуваних за цими трьома нормами КК, свідчила не про те, що відповідні злочини не були розповсюдженими, а про те, що йшлося про: 1) латентні злочини; 2) злочини складні з точки зору їх розслідування; 3) диспозиції указаних кримінально-правових заборон не були по-

збавлені вад, що ускладнювало процес притягнення винних до кримінальної відповідальності¹. До речі, із подібними труднощами правозастосування у сфері злочинів, пов'язаних із банкрутством стикається й американська практика. Відмінність полягає лише в тому, що остання навчилася більш ефективно нівелювати законодавчі, адміністративні та процесуальні бар'єри на шляху притягнення недобросовісних боржників до кримінальної відповідальності.

Як слушно зазначає Г. Є. Болдарь, злочини, пов'язані з банкрутством, мають високий ступінь суспільної небезпечності: вони підривають довіру в господарських взаємовідносинах, відштовхують потенційних інвесторів, внаслідок чого зменшується приплив капіталовкладень у вітчизняне виробництво, тощо. Саме тому кримінально-правова охорона відносин, пов'язаних із неспроможністю і банкрутством, виступає важливою складовою частиною у механізмі правового регулювання цих суспільних відносин².

У США система нормативних та адміністративних заходів, що регламентують процедуру банкрутства, розроблена таким чином, щоб надати фізичній особі чи компанії можливість реорганізувати свою фінансову (господарську) діяльність або, у разі неможливості чи недоцільності такої реорганізації, розподілити активи боржника між кредиторами. В американському юридичному сленгу такий розподіл називається «свіжий старт». Розмір задоволених вимог кредиторів може залежно від обставин кожної окремої справи про банкрутство становити від 0 до 100 %. Останнє значення на практиці зустрічається значно рідше, ніж перше. При цьому зазвичай між поданням заяви про банкрутство та остаточним розподіленням майна боржника між кредиторами проходить досить тривалий період часу.

---

¹ Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 1. – Луганськ : Елтон – 2, 2012. – С. 623.

² Болдарь Г. Є. Незаконні дії у разі банкрутства: проблеми кримінально-правової кваліфікації та вдосконалення законодавства : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Г. Є. Болдарь; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2007. – С. 3.

Головна ідея американської моделі відносин банкрутства полягає в презумпції того, що боржник під час провадження про стійку неплатоспроможність розкриє всі свої активи та зобов'язання, іншими словами, показує справжню картину свого майнового стану. У цьому сенсі маємо можливість спостерігати схожість підходів у США та України до розуміння змісту й призначення процедури банкрутства.

У США шахрайство у сфері банкрутства (шахрайське банкрутство) традиційно вважається злочином економічного характеру, що може набувати чотирьох основних форм. По-перше, боржник може приховати своє майно з метою не допустити його конфіскацію. По-друге, фізичні особи можуть умисно подати неправдиві чи неповні документи під час процедури банкрутства. По-третє, іноді фіктивно подають заяви про банкрутство декілька разів, використовуючи неправдиву інформацію про себе чи, навпаки, достовірну інформацію, однак у кількох штатах одночасно. Четверта форма матиме місце в тому разі, якщо особа шляхом підкупу чинить тиск на призначеного судом адміністратора майна. Нерідко на практиці одна із названих форм фіктивного банкрутства поєднується з іншими злочинами економічного характеру: викрадення персональних даних, іпотечне шахрайство, легалізація злочинних доходів, а також публічна корупція.

У порівняльно-правовому контексті необхідно зазначити, що американському праву взагалі і кримінальному, зокрема, наразі є невідомим поняття «доведення до банкрутства» у тому його розумінні, що притаманне вітчизняному кримінальному праву. З урахуванням специфіки здійснення економічної діяльності в США, загальноприйнятих підходів до ведення бізнесу та фінансової неспроможності в американській діловій та правовій культурі умисна поведінка, що спрямована на руйнацію успішного бізнесу, невжиття вичерпних заходів до його відновлення за наявності можливостей до цього, є скоріше девіацією. Можливо, передбачене вітчизняним КК доведення до банкрутства як умисні дії відповідальної особи, що спрямовані на настання

стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарювання, є своєрідним феноменом пострадянської економіки, де директори чи інші особи з керівними повноваженнями зацікавлені в штучному припиненні успішної господарської діяльності підконтрольних, однак неналежних їм підприємств із метою переведення ліквідних активів у свою власність чи під свій контроль. Справді, важко собі уявити, що власник чи акціонери успішної компанії свідомо йдуть на її знищення через банкрутство. Адже одразу постає справедливе запитання: навіщо це робити? Отже, навіть на цьому невеликому прикладі маємо можливість спостерігати істотні відмінності в економічній та правовій ментальності вітчизняного та американського бізнесу.

Звертає на себе увагу наявність у межах федерального КК США (розділ 18 Зібрання законів цієї країни) восьми норм матеріального та процесуального змісту, спрямованих на протидію проявам фіктивного банкрутства. Ці положення зосереджені в окремій главі 9 Кодексу під назвою «Банкрутство». Серед шести заборон кримінально-правового змісту такими, що найбільш часто вживається на практиці, є дві: приховування активів, хибні свідчення та заяви (§ 152) та безпосередньо шахрайське банкрутство (§ 157). Далі спробуємо розібратися в юридичних ознаках цих заборон, побачити спільне та відмінне між ними.

Параграф 152 КК США, що має назву «Приховування активів; хибні повідомлення та вимоги; хабарництво» складається з дев'яти частин, які, якщо використати вітчизняну кримінально-правову термінологію, закріплюють альтернативні форми реалізації об'єктивної сторони злочину. Так, за ч. 1 § 152 кримінальній відповідальності підлягає особа, яка свідомо та шляхом обману приховує від розпорядника майна, судового виконавця чи будь-якого іншого призначеного судом представника або від кредиторів під час здійснення провадження у справі про банкрутство будь-яке майно, що належить боржнику. Частини 2 і 3 забороняють надавати будь-які неправдиві свідчення чи робити будь-які хибні заяви під присягою під час здійснення провадження

про банкрутство. Частина 5, у свою чергу, називає злочином умисне та шахрайське заволодіння майном боржника після відкриття провадження про банкрутство. Частина 6 далі забороняє одержувати чи надавати будь-яку матеріальну винагороду особі з метою спонукання її вчинити чи утриматись від вчинення будь-яких значущих дій під час процедури банкрутства. Частина 7 § 152 безпосередньо спрямована проти тих зловмисників – фізичних осіб та представників корпорації, які свідомо та за допомогою обману переводять своє майно на користь третіх осіб чи в будь-який інший спосіб приховують його. Нарешті, частини 8 і 9 зазначеної заборони називають підстави кримінальної відповідальності за підробку чи незаконне вилучення будь-якого офіційного документа (запису) про майновий стан чи фінансові операції боржника. Як санкції за будь-яке з перерахованих зловживань у сфері банкрутства кримінальним законом передбачено штраф у розмірах, визначених федеральним КК, позбавлення волі строком до п'яти років чи одночасне застосування обох покарань. У частині законодавчої регламентації розмірів штрафу можна спостерігати відсильний характер § 152, адже види та розміри кримінальних штрафів для фізичних осіб і корпорації передбачені § 3 571 федерального КК США. У частині (b) цього параграфу зазначено, що штраф за фелонію, вчинену фізичною особою (до фелоній відноситься й шахрайство у сфері банкрутства), не може перевищувати 250 тис. дол. (500 тис. дол. для корпорацій). На цьому прикладі маємо можливість спостерігати певний, хоча і не досить високий, рівень інтегрованості та взаємопов'язаності кримінально-правових приписів федерального КК. А тому можна лише частково погодитись із позицією І. Д. Козочкіна, який вказує, поміж інших, на такі вади федерального КК: казуїстичність, описовий характер норм, архаїчність, відсутність термінологічної одноманітності, невпорядкованість³. Усі названі характеристики дійсно мають місце, однак їх слід називати із застереження-

---

³ Козочкин И. Д. Современное состояние и проблемы уголовного права США : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08 / И. Д. Козочкин ; Рос. ун-т дружбы народов. – М., 2009. – С. 3.

ми, адже певні риси кодифікації в американському кримінальному законі все ж таки простежуються.

Тут доречно буде такий наступний приклад із судової практики. У травні 2013 р. окружний федеральний суд у штаті Меріленд засудив Д. Стаут, мешканку м. Бетесда, до 27 місяців позбавлення волі за повідомлення завідомо неправдивої інформації під час процедури банкрутства, поєднаної з приховуванням активів. Суд також зобов'язав засуджену сплатити 155 тис. 747 дол. у виді цивільної реституції. Засуджена уклала угоду з обвинуваченням про визнання вини.

Як свідчать матеріали кримінальної справи, у період з квітня 2010 р. по червень 2011 р. Д. Стаут використовувала шахрайську схему у провадженні про банкрутство, спрямовану проти кредиторів, адміністратора майна та суду в справах про банкрутство. Засуджена подала заяву про банкрутство на підставі положень глави 7 Кодексу про банкрутство США⁴.

Із метою приховування належного їй рухомого та нерухомого майна Д. Стаут не повідомила суд та адміністратора майна про факт продажу доньці своєї частки в житловому будинку за один (!) долар; про володіння ювелірними виробами, акціями компаній та двома автомобілями. У період з жовтня 2010 р. по травень 2011 р. засуджена реалізувала більшу частину рухомого майна, одержавши понад 100 тис. дол. доходу.

Слідство в кримінальній справі також установило, що Д. Стаут неодноразово підробляла письмові заяви кредиторів до суду про скасування кредиторських вимог, про що кредиторам не було відомо⁵.

Проаналізувавши елементи злочинних діянь за § 152 КК США, можемо відзначити їх загальну схожість з ознаками об'єктивної сторони раніше передбачених у КК України незаконних дій у разі банкрутства (ст. 221) та фі-

---

⁴ *Примітка.* Глава 7 дозволяє боржникам ліквідувати всі свої активи шляхом їх відчуження на користь кредиторів та почати, умовно кажучи, «життя з чистого аркуша».

⁵ Bethesda Woman Sentenced to Prison for Bankruptcy Fraud. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту : <http://www.justice.gov/usao/md/news/2013/BETHESDAWOMANSENTENCEDTOPRISONFORBANKRUPTCYFRAUD.html>. – Заголовок з екрана.

ктивного банкрутства (ст. 218). Американська заборона, як видається, втілює «гібридний» варіант захисту відносин банкрутства від будь-яких форм протиправних посягань – різноманітних проявів обману, корупції, підробки чи викрадення інформації. Серед схожих ознак кримінальної відповідальності за незаконні дії під час банкрутства була, зокрема, й обстановка злочину, що склалася після початку судового провадження у справі про банкрутство⁶.

На цьому фоні належного юридичного обґрунтування вимагає переведення протиправного діяння «незаконні дії у разі банкрутства» до сфери адміністративно-правового регулювання, що реалізоване українським законодавцем у 2011 р. Адже нормативне закріплення умисного приховування майна, відомостей про майно, передачі майна в інше володіння або його відчуження чи знищення, а також фальсифікації, приховування або знищення документів у період провадження у справі про банкрутство, що завдали великої матеріальної шкоди, демонструє, на наш погляд, саме суспільну небезпечність таких дій, аніж їх суспільну шкідливість.

Далі розглянемо ознаки § 157 КК США, що має назву «Шахрайство під час банкрутства» (англ. Bankruptcy Fraud). Юридична дія вказаної заборони спрямована безпосередньо проти осіб, які створюють чи використовують будь-яку шахрайську схему з метою: 1) подання будь-якої заяви про банкрутство, у тому числі заяви про примусову (не добровільну) неплатоспроможність; 2) подання будь-якого іншого документа на підставі Кодексу про банкрутство чи 3) здійснення завідомо неправдивого представництва, пред'явлення будь-якої вимоги чи взяття на себе будь-якого зобов'язання до чи після відкриття провадження про банкрутство.

Кримінальні санкції за порушення вимог цього параграфу є ідентичними санкціям у складі § 152 КК. Водночас змістовне порівняння § 152 та § 157 федерального КК дозволяє виявити фундаментальні відмінності між ними. Так, § 152 умовно називають «класичною» нормою про шахрайське порушен-

---

⁶ Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика : монографія / О. О. Дудоров. – К. : Юрид. практика, 2003. – С. 636.

ня процедури банкрутства, оскільки цей параграф передбачає відповідальність за різні форми виведення активів боржника з-під загрози вилучення на користь кредиторів. Натомість, у складі § 157 фіктивне банкрутство виконує, умовно кажучи, другорядну роль у протиправній поведінці. Головна мета винного тут полягає у реалізації будь-якої шахрайської схеми (переважно фінансового характеру), а процедура фіктивного банкрутства наразі слугує одним із процедурних знарядь для досягнення кінцевої мети шахрайського плану. Іншими словами, якщо звернутись до української кримінально-правової термінології, обстановка є однаковою для обох злочинів – обман реалізується в умовах здійснення провадження про банкрутство. Але спрямованість злочинного умислу в них є принципово різною.

Більшість американських фахівців звертають увагу на те, що на практиці застосування § 157 викликає значно менше проблем, аніж § 152 через більш простий текст заборони, а також значно меншу кількість ознак протиправної поведінки. Зокрема, норма про шахрайство під час банкрутства вимагає встановлення факту реалізації будь-якої шахрайської схеми, успішна реалізація якої неможлива без зловживання положеннями федерального Кодексу про банкрутства. У свою чергу, § 152 вимагає констатацію шахрайського обману, спрямованого безпосередньо проти встановленого порядку визнання особи неплатоспроможною. Таким чином, можна дійти висновку, що зазначені параграфи співвідносяться, з певною часткою умовності, як загальна (§ 157) та спеціальна (§ 152) норми. За таких обставин і з притаманним американцям прагматизмом федеральним прокурорам значно легше інкримінувати загальну заборону із більш розпливчастими формулюваннями, аніж кримінально-правову норму з чітким «набором» криміноутворюючих ознак, установити які вдасться далеко не завжди.

Опрацювання матеріалів федеральної судової практики у справах про фіктивне банкрутство дозволяє виокремити типові приклади відповідної категорії шахрайств, притаманних переважно корпоративним боржникам.

Серед них: приховування чи маскуванню активів; подання кількох схожих заяв про банкрутство; відсутність чи недостатність ділової документації; необгрунтоване зменшення активів незадовго до банкрутства; масові звільнення працівників компанії чи розрив ділових зв'язків із партнерами; істотні розбіжності у фінансових документах, звітах акціонерам та податкових деклараціях боржника; розрахунки переважно готівкою замість банківських операцій; передача активів на користь родичів, акціонерів, ділових партнерів чи інших зацікавлених осіб незадовго до банкрутства; виплата безпідставних винагород, бонусів чи значні готівкові виплати на користь керівництва, працівників, акціонерів чи інших інсайдерів, а також погашення внутрішньої заборгованості корпорації перед ними; створення занадто ускладненої структури компанії, а також складних ділових зв'язків із контрагентами; наявність минулих чи триваючих позовів проти компанії про порушення договірних зобов'язань, приховування інформації, інші господарські зловживання; створення нової компанії зі схожою сферою діяльності майже одразу, до чи після подання заяви про банкрутство⁷. Цей перелік способів реалізації шахрайського умислу на фіктивне банкрутство не є вичерпним і лише констатує рівень винахідливості деяких американських бізнесменів під час пошуку шляхів обману своїх кредиторів задля власних фінансових інтересів.

Для порівняння відмітимо, що вітчизняна юридична література відносить до дій, які створюють неплатоспроможність суб'єкта господарювання, фактично викликають заплановану самоліквідацію цього суб'єкта і спрямовані проти його інтересів, такі з них: вчинення явно не вигідних, збиткових правочинів, тобто правочинів, що з самого початку розраховані на менший прибуток порівняно з витратами (наприклад, реалізація продукції підприємства за заниженими цінами, придбання сировини і матеріалів за завищеними цінами); укладання очевидно несприятливих договорів, за якими зобов'язання боржника наперед носитимуть характер сумнівного боргу (на-

---

⁷ Identifying Bankruptcy Fraud / J. Brown, B. Netoles, S. Rasnak, M. Tighe. – USA : Credit Research Foundation, 1999. – P. 16.

приклад, надання кредитів особам, які завідомо не збираються їх повертати); отримання великих партій товарів, за які підприємство завідомо не здатне розрахуватися; отримання кредитів під незвично високі відсотки; заздалегідь задумане збиткове, нераціональне використання кредитних ресурсів; строкове виконання зобов'язань або переведення на себе зобов'язань, що не можуть бути виконані, у тому числі боргів інших суб'єктів підприємницької діяльності; витрачання грошових коштів суб'єкта підприємництва на потреби, безпосередньо не пов'язані з його діяльністю, зокрема їх привласнення або розтрата; безпідставне переведення грошових коштів підприємства на рахунки інших суб'єктів господарювання або уступка належного підприємству права вимоги до інших осіб; звільнення контрагентів від виконання зобов'язань за договорами; укладання завідомо нереальних договорів із великими штрафними санкціями; умисна несвоєчасна сплата податків і страхових внесків із метою застосування до суб'єкта господарювання фінансових санкцій; ухвалення рішення про списання дебіторської заборгованості без вжиття заходів щодо її погашення; прийняття інших управлінських рішень, здатних серйозно погіршити фінансове становище суб'єкта господарювання. Шляхом співставлення маємо можливість побачити чимало схожих ситуацій, коли представники бізнесу за допомогою активного обману прагнуть вивести активи з-під реальних чи потенційних кредиторів під час реалізації процедури банкрутства⁸.

В Україні шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України) традиційно відноситься, поряд із доведенням до банкрутства, до злочинів проти прав кредиторів. Наше дослідження виявило, що у США наразі відсутня єдина заборона, яка була б подібною до ст. 222 за своїми юридичними ознаками й сферою кримінально-правового регулювання. Натомість, у цій державі існують три самостійні норми, що, в принципі, дозволяють активно протидіяти формам протиправної поведінки, схожим до перелічених в україн-

---

⁸ Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 1. – Луганськ : Елтон – 2, 2012. – С. 624.

нській нормі про фінансове шахрайство, а саме: надання завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків. Мова йде про: 1) банківське шахрайство (§ 1 344 КК США), що передбачає кримінальну відповідальність за обман фінансових установ, а також за завідомо незаконне одержання будь-яких фінансових інструментів (у тому числі кредитів) від таких установ⁹; 2) подання завідомо неправдивої інформації під час офіційної діяльності будь-якого федерального органу законодавчої, виконавчої чи судової влади (§ 1 001 КК США); 3) складання завідомо перекрученої податкової звітності (§ 7 206 Податкового кодексу США)¹⁰.

Ведучи мову про протиправні зловживання в сфері банкрутства, слід окремо звернути увагу на федеральну систему податкового адміністрування, оскільки обидві сфери правового регулювання є тісно пов'язаними між собою. Основна схожість між ними полягає в особистому декларуванні, заповненні чи поданні інформації про майновий стан боржника (платника податків). Податкове відомство зацікавлене у сприянні правоохоронним органам під час розслідування випадків шахрайства з боку боржника. Через те, що кадрових та матеріально-технічних ресурсів федеральних податківців явно не вистачає для перевірки кожної поданої декларації, відомство використовує метод вибіркового аудиту, що спрямований на виявлення ознак правопорушень у пріоритетних напрямках (офшорний бізнес, значні фінансові операції, переважно готівкові розрахунки, безпідставні чи недостатньо обґрунтовані виплати чи компенсації тощо). Водночас метою податкового

---

⁹ Каменський Д. В. Фінансове шахрайство у США: деякі питання кримінальної відповідальності / Д. В. Каменський // Форум права. – 2013. – № 1. – С. 379 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2013-1/13kdvpkv.pdf>. – Заголовок з екрана.

¹⁰ Каменський Д. В. Кримінальна відповідальність за податкові злочини за федеральним законодавством США : монографія / Д. В. Каменський ; наук. ред. О. О. Дудоров ; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2011. – С. 230–250.

адміністрування не є «переслідування» порядних платників податків (і відповідно неплатоспроможних громадян), які додержуються вимог податкового законодавства.

Нерідко в правозастосовній практиці юридична оцінка протиправних дій боржника відбувається одночасно на підставі кримінальних заборон про фіктивне банкрутство та норм про федеральні податкові злочини: умисне ненарахування та несплата податків із доходів найманих працівників (§ 7 202 Податкового кодексу США), умисне неподання податкової декларації, ненадання інформації та несплата податку (§ 7 203), складання завідомо неправдивої податкової звітності (§ 7 206), протидія податковому адмініструванню (§ 7 212). Причиною цьому є та обставина, що активи приховуються не лише від кредиторів чи суду, а й від будь-яких інших осіб та контролюючих органів. Таким чином, майно, що приховується, не декларується та з нього не сплачуються податки (наприклад, на нерухомість чи з доходів, якщо майно використовується в господарській діяльності).

У порівняльному контексті тут доречно звернутися до позиції О. О. Дудорова про зміст суспільної небезпечності доведення до банкрутства (ст. 219 КК України), що повинна охоплювати і заподіяння матеріальної шкоди державі внаслідок невиконання боржником грошових зобов'язань зі сплати податкових внесків. Учений наводить типові схеми доведення до банкрутства з метою приховування доходів чи майна від оподаткування¹¹.

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку про злободенність проблем ефективної протидії шахрайствам у сфері банкрутства в Україні та США. Дійсно, маємо можливість спостерігати за специфічними підходами в частині побудови відповідних заборон, їх кількості, регулярності застосування на практиці та частоти внесення змін, розвитку судової практики та дії запобіжних правових заходів. Водночас на прикладі порівняльного аналізу

---

¹¹ Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 1. – Луганськ : Елтон – 2, 2012. – С. 623, 626–627.

законодавчих підходів до охорони сфери банкрутства від злочинних посягань можна із впевненістю зазначити, що спільні дослідження окремих положень та інститутів кримінального права України та США не є безперспективними науковими проектами. Навпаки, вони робитимуть помітний внесок у подальший розвиток, синхронізацію й удосконалення кримінальних законів України та США.

Каменский Д. В. Уголовная ответственность за преступления, связанные с банкротством, в Украине и США

Статья посвящена изучению особенностей уголовной ответственности за преступления, связанные с банкротством, в Украине и США. На основании сравнительного анализа соответствующих запретов, а также с учетом положений современной доктрины и судебной практики, автор раскрывает схожие и отличительные подходы украинского и американского законодателей в части противодействия преступным посягательствам на урегулированные законом отношения банкротства.

Ключевые слова: банкротство, должник, кредитор, мошенничество, обман, активы, судопроизводство, неплатежеспособность.

Kamensky D. V. Criminal Liability for Crimes Related to Bankruptcy in Ukraine and the USA

The article examines characteristics of criminal liability for crimes related to bankruptcy in Ukraine and the United States. On the basis of a comparative analysis of the relevant prohibitions, as well as the provisions of the modern doctrine and jurisprudence, the author reveals the similarities and distinctive approaches by Ukrainian and American legislators to counteract criminal offenses against relations of bankruptcy regulated by law.

Key words: bankruptcy, debtor, creditor, fraud, deception, assets, litigation, insolvency.